

МІФ 1

Велика Вітчизняна війна

1939
1945

Намагаючись викоринити у сьогднішній Україні сам термін «Велика Вітчизняна війна», замінивши його на «Другу світову війну», теперішня українська влада не тільки прагне спотворити суть масштабного історичного протистояння, але й наносить глибоку образу своїм ветеранам, збираючи у них світле свято, зраджують пам'ять мільйонів українців, що воювали у рядах Червоної армії та віддали свої життя саме за захист своєї Вітчизни від фашизму.

Заява Міністерства закордонних справ РФ щодо прийняття Верховною Радою України пакета законів про декомунізацію, 10 квітня 2015 р.

■ Суть міфу

Міф-термін: назва «Велика Вітчизняна війна Радянського народу проти німецько-фашистських загарбників» означала боротьбу у єдиному пориві проти ворога-супостата за спільну радянську Вітчизну, а тому як історичний термін — єдино правильна.

■ Факти стисло

«Велика Вітчизняна війна» — це ідеологічно обтяжена радянська назва збройного конфлікту між СРСР та Німеччиною 1941—1945 років, складової Другої світової війни. Хронологічні рамки «Великої Вітчизняної війни» та ідеологічний зміст, який виражає ця назва, не відповідають досвіду українського народу під час Другої світової війни.

■ Факти докладніше

«Велика Вітчизняна війна» — це радянська історіографічна та ідеологічна концепція, яку створив СРСР, та яку дотепер нав'язливо використовує Російська Федерація як альтернативу до терміна «Друга світова війна» зі сподіванням зберегти вплив на Україну та пострадянські республіки. Спочатку словосполучення було орди-

«Батьківщина-мати кличе!» Найвідоміший радянський плакат часів війни, що закликає громадян стати на захист вітчизни, тобто СРСР

нарним ідеологічним кліше. Вперше воно прозвучало у виступі Йосифа Сталіна по радіо 3 липня 1941 року:

«Війну з фашистською Німеччиною не можна вважати війною звичайною. Вона є війною не тільки між двома арміями. Вона є разом з тим великою війною всього радянського народу проти німецько-фашистських військ. Метою цієї всенародної Вітчизняної війни проти фашистських поневолювачів є не тільки ліквідація небезпеки, що нависла над нашою країною, але й допомога всім народам Європи, що стогнуть під ігом німецького фашизму».

У 1939—1941 роках, радянська пропаганда називала цей глобальний конфлікт «Другою імперіалістичною війною», абсолютно не співчуваючи жертвам нацистської агресії та їх прагненню захищати власні вітчизни. Навпаки, через Комінтерн комуністичним партіям європейських держав дали вказівку критикувати уряди за зусилля, спрямовані на оборону від загарбника.

Після 23 серпня 1939 року співпраця комуністів та нацистів тривала майже 22 місяці протягом 1939—1941 років. Назва «Велика Вітчизняна війна» — це фіговий листок для союзу Гітлера та Сталіна. Радянська пропаганда після нацистської агресії намагалася прикрити ним факт попередньої співпраці двох тоталітарних режимів.

Концепція «Великої Вітчизняної війни» пропонує спрощену «чорно-білу» картинку, де СРСР — це «сили добра», а його супротивники — «сили зла». Дійсність була значно складнішою.

«Друга світова» і «Велика Вітчизняна» — не тотожні поняття ані хронологічно, ані географічно.

Участь України у Другій світовій війні не обмежувалась періодом протистояння СРСР та Німеччини у 1941—1945 років.

Уже від самого початку 1 вересня 1939 року ця війна торкнулася території України. До останнього дня Другої світової війни — 2 вересня 1945 року — майже на всіх її фронтах у складі збройних сил не тільки СРСР, але й Польщі, Канади, США та інших країн Об'єднаних Націй зі зброєю в руках боролися солдати та офіцери-українці.

Улітку 1941 року багато мешканців радянських міст та сіл не усвідомлювали загрози нацизму у повній мірі. Адже від вересня 1939 року радянська пропаганда приділяла багато уваги співпраці із союзним Третім Райхом. Газета «Правда» 23 грудня 1939 року опублікувала телеграми Гітлера та Ріббентропа, у яких вони сердечно вітають Сталіна із 60-річчям. Сталін відповів: *«Дружба народів Німеччини та Радянського Союзу, що була скріплена кров'ю, має усі підстави бути довгою та міцною».*

Орден Вітчизняної війни 1-го ступеня — один із візуальних елементів радянського міфу про Велику Вітчизняну війну

Радянська пропаганда дезорієнтувала значну частину радянських громадян, які перестали сприймати Третій Райх як потенційного ворога. На частині території України також залишалася пам'ять про німців взірця 1918 року.

Від часів Голодомору минуло вісім років, а від Великого терору — лише три. За десятиліття, яке передувало подіям Другої світової, комуністичний режим винищив в Україні щонайменше п'ять мільйонів осіб. Багато хто серйозно сприймав початок німецько-радянської війни як можливість звільнення від більшовизму.

Радянська пропаганда, сталінські репресії та пам'ять про минуле були для частини суспільства поживою для позитивного сприйняття німців і певних надій щодо них як визволителів від комуністичного лиха. Про це, зокрема, свідчать зведення про настрої громадян Київського УНКВД влітку 1941 року.

Масова здача у полон солдатів і офіцерів Червоної армії також була свідченням того, що сотні тисяч радянських громадян не були готові воювати за сталінський режим і не сприймали цю війну як «Вітчизняну».

Радянський міф «Вітчизняної» повсякчас підкреслював масовий героїзм червоноармійців під час наступу Вермахту, уникаючи «невигідних» фактів. Загальна картина суттєво відрізнялася від такого чорно-білого і спрощеного бачення цього розділу історії.